

Історія виникнення міста Кропивницький. До питання історичності назв

Вступ. Активний процес декомунізації та повернення історичних назв, що відбувається у нашій державі викликає широкий суспільний резонанс. Зрозуміло, що поспіхом це робити не слід. Процес перейменування має базуватися на наукових висновках і широкому громадському обговоренні. Однак при перейменуванні міста Кіровоград місцевим жителям як варіант навіть не була запропонована історична назва міста Єлисаветград. Разом з тим згідно з опитуванням КМІС і Соціологічної групи "Рейтинг", якби жителям потрібно було обирати між двома варіантами – "Єлисаветград" і "Кропивницький" – то "Єлисаветград" обрали б 68%, "Кропивницький" – 13%.

Методологічною основою дослідження є принцип історизму, об'єктивності й системності дослідження, а також загальнонаукові методи пошуку, аналізу та синтезу матеріалу. При дослідженні матеріалу використано наукові методи: проблемно-хронологічний та порівняльно-історичний.

Результати. Тема історії міст України загалом та міста Єлисаветград висвітлена фрагментарно та досить поверхнево. Більшість дослідників зосереджують увагу лише на історії фортеці св. Єлисавети. Хоча об'єктивних підстав для цього немає.

Останні дослідження дають підстави вважати, що до початку спорудження фортеці Св. Єлисавети у навколишніх територій не зафіксовано значних поселень, хоча говорити про їхню відсутність також не можна. При цьому, жодне з існуючих на той час поселень не може вважатися засновником міста[2].

Історично ж місто постало виключно завдяки побудові військової фортеці, а першими його мешканцями були будівники фортеці та військові гарнізону фортеці Св. Єлисавети. Тому і назву місто успадкувало як похідну від назви фортеці.

Надзвичайно різнобарвним був етнічний склад населення, оскільки місто входило до складу Нової Сербії, а пізніше Новоросійської губернії. Переселенці, яких заохочував центральний уряд привнесли у життя міста економічні та культурні традиції Сербії, Болгарії, Греції тощо [1].

Завдяки цьому і хорошому географічному положенню місто дуже швидко стало торгівельним центром краю, а починаючи з другої половини XIX ст. почало активний індустріальний розвиток. Торговий капітал міста сприяв піднесенню його культурного життя. Наприкінці XIX ст. Єлисаветград став справжнім культурним центром наддніпрянської України[3]. Особливо що стосується театрального життя. Тут працювали найкраща українські режисери і актори. Одним з яких був Марко Кропивницький, що створив тут перший і найкращий український національний театр. Його іменем на сьогодні назване місто – Кропивницький.

Революції початку XX ст. зі змінами політичного ладу і влади призвели і до змін у назві міста. Від 1923 року місто — окружний центр УСРР. 1924

року місто перейменоване на Зінов'євськ, від 1932 року — у складі Одеської області, у грудні 1934 року перейменоване на Кірово, а разом з новим перейменуванням на Кіровоград у січні 1939 року стало обласним центром. Процес декомунізації, започаткований восени 2016 р., призвів до перейменування Кіровограду в Кропивницький за рекомендацією Інститут національної пам'яті.

Висновок. При зміні назви міста не було проведено широкого ні фахового, ні суспільного обговорення. Поспіх, та політична кон'юнктура призвела до того, що думка місцевої громади не була врахована. При цьому,, якщо порівняти, при всій повазі, вплив М.Кропивницького на життя та розвиток міста і вплив фортеці Св. Єлизавети то вони виглядають не співмірними.

Література

1. Орлик М. Фортеця Святої Єлизавети та іноземна колонізація Південної України (третя чверть ХУШ ст.) /Етнічна історія народів Європи. – Вип. 27. – 2004. – с. 147-151.
2. Чухліб Т. Як нам перейменувати Кіровоград. Козацький край чи частина «руського мира»? /Доповідь на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Перейменовальні процеси в топоніміці як ціннісний вибір українського суспільства" Кіровоград 11 червня. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.academia.edu/12970859/%D0%A7%D1%83%D1%85%D0%B%D1%96%D0%B1_
3. Шмид А. Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами генерального штаба[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://library.kr.ua/elib/shmidt/elisavet.html>.

